

INSTYTUCJE DEMOKRACJI BEZPOŚREDNIEJ

Michał Chruścik

Polska Konstytucja przewiduje trzy formy demokracji bezpośredniej

Referendum

- a) ogólnokrajowe
 - o szczególnym znaczeniu dla państwa (art. 125)
 - wyrażające zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej (art 90 ust.3)
 - w sprawie zatwierdzenia zmian w Konstytucji (art.235 ust.6)

b) lokalne (art.170)

- gminne
- powiatowe
- wojewódzkie

Obywatelska inicjatywa

ustawodawcza (art.118 ust.2)

~~Skarga konstytucyjna~~

(~~art.79~~)

1. Referendum ogólnokrajowe

Uprawnionymi do głosowania jest ogół obywateli; referendum jest przeprowadzane na terenie całego państwa i dotyczy spraw dla całego państwa istotnych.

Przedmiotem referendum mogą być sprawy, a nie tylko sprawa, ponieważ w jednym referendum obywatele mogą rozstrzygać kilka spraw, nawet jeżeli nie są ze sobą powiązane.

Przedmiotem referendum mogą być tylko te sprawy, które charakteryzują się szczególnym znaczeniem dla państwa, a to szczególne znaczenie musi odnosić się do całego państwa.

Oceny danej sprawy pod kątem tego, czy jest ona szczególnie znacząca dla państwa, podejmuje podmiot zarządzający referendum.

Przedmiotem referendum może być tylko taka sprawa (y), która posiada naturę ogólną lub kierunkową.

Wszystkie referenda w Polsce mają charakter fakultatywny.

- 1. W sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa może być przeprowadzone referendum ogólnokrajowe.*
- 2. Referendum ogólnokrajowe ma prawo zarządzić Sejm bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów lub Prezydent Rzeczypospolitej za zgodą Senatu wyrażoną bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.*
- 3. Jeżeli w referendum ogólnokrajowym wzięło udział więcej niż połowa uprawnionych do głosowania, wynik referendum jest wiążący.*
- 4. Ważność referendum ogólnokrajowego oraz referendum, o którym mowa w art. 235 zmiana Konstytucji ust. 6, stwierdza Sąd Najwyższy.*
- 5. Zasady i tryb przeprowadzania referendum określa ustawa.*

Wyrażenie zgody na ratyfikację takiej umowy może być uchwalone w referendum ogólnokrajowym zgodnie z przepisem art. 125 referendum ogólnokrajowe.

Art. 90 ust. 3

Jeżeli ustawa o zmianie Konstytucji dotyczy przepisów rozdziału I, II lub XII, podmioty określone w ust. 1 mogą zażądać, w terminie 45 dni od dnia uchwalenia ustawy przez Senat, przeprowadzenia referendum zatwierdzającego. Z wnioskiem w tej sprawie podmioty te zwracają się do Marszałka Sejmu, który zarządza niezwłocznie przeprowadzenie referendum w ciągu 60 dni od dnia złożenia wniosku. Zmiana Konstytucji zostaje przyjęta, jeżeli za tą zmianą opowiedziała się większość głosujących.

Art. 235 ust. 6

Ważność referendum ogólnokrajowego

Zgodnie z Konstytucją referendum może zarządzić Sejm np. z własnej inicjatywy, na wniosek Rady Ministrów lub grupy 500 000 obywateli (Ustawa o referendum ogólnokrajowym- art. 65) - bezwzględną większością głosów w obecności przynajmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz prezydent za zgodą Senatu, na podobnych warunkach.

Referendum ogólnokrajowe jest wiążące przy frekwencji powyżej 50%. Jeśli frekwencja jest niższa, wynik referendum ma charakter jedynie opiniodawczy.

Polska Konstytucja nie przewiduje instytucji referendum obligatoryjnego.

Po 1989 roku odbyły się w Polsce cztery ogólnonarodowe referenda:

Referendum uwłaszczeniowe- dotyczące uwłaszczenia obywateli i prywatyzacji przedsiębiorstw.

Referendum konstytucyjne- zatwierdzające obowiązującą do dziś ustawę zasadniczą.

Referendum akcesyjne- dotyczyło przystąpienia RP do Unii Europejskiej

Referendum na wniosek Prezydenta- dotyczące systemu wyborczego, finansowania partii politycznych oraz prawa podatkowego.

Referendum lokalne

Udział w nim mogą wziąć wyłącznie obywatele zamieszkujący dane terytorium- określoną jednostkę podziału terytorialnego państwa (np. gmina, powiat, województwo).

Przedmiotem tego typu referendum są sprawy o charakterze lokalnym, mające istotne znaczenie dla danej społeczności.

Referendum może dotyczyć np.: samoopodatkowania się mieszkańców lub wcześniejszego odwołania organu stanowiącego, jak rada gminy, powiatu czy sejmik województwa. W takim referendum można odwołać również wójta, burmistrza czy prezydenta miasta, jeśli ci, w ocenie mieszkańców, nie wywiązują się ze swoich zadań.

Członkowie wspólnoty samorządowej mogą decydować, w drodze referendum, o sprawach dotyczących tej wspólnoty, w tym o odwołaniu pochodzącego z wyborów bezpośrednich organu samorządu terytorialnego. Zasady i tryb przeprowadzania referendum lokalnego określa ustawa.

Art. 170

Ważność referendum lokalnego

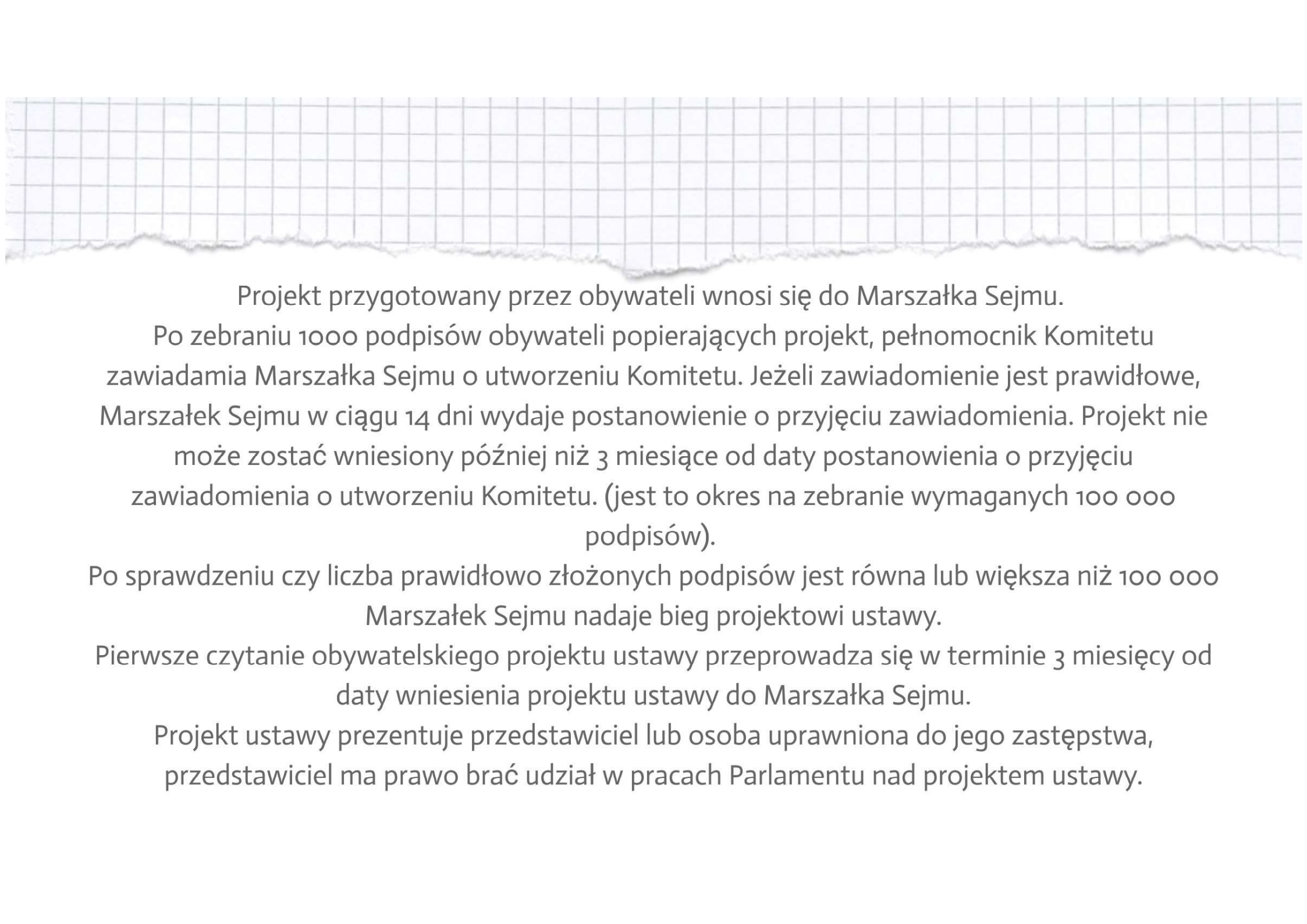
Referendum jest ważne jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania, ale nie dotyczy to referendum w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich. Takie referendum jest ważne tylko w przypadku, gdy wzięło w nim udział nie mniej niż $\frac{3}{5}$ liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu. Wynik referendum jest **rozstrzygający** jeśli oddano więcej niż połowę ważnych głosów za, a w przypadku samoopodatkowania $\frac{2}{3}$ ważnych głosów.

Obywatelska inicjatywa ustawodawcza

Forma demokracji bezpośredniej - pozwala ona na przedstawianie projektów ustaw przez obywateli. Prawo to przysługuje grupie co najmniej 100 000 obywateli, mających prawo wybierania do Sejmu.

Zgodnie z polskim prawem obywatelska inicjatywa ustawodawcza nie może dotyczyć spraw zastrzeżonych przed Konstytucją dla innych podmiotów: projektu ustawy budżetowej oraz ustaw ingerujących w sytuację finansów publicznych.

Obywatelska inicjatywa ustawodawcza nie może także dotyczyć projektu ustawy o zmianie Konstytucji.

Projekt przygotowany przez obywateli wnosi się do Marszałka Sejmu.

Po zebraniu 1000 podpisów obywateli popierających projekt, pełnomocnik Komitetu zawiadamia Marszałka Sejmu o utworzeniu Komitetu. Jeżeli zawiadomienie jest prawidłowe, Marszałek Sejmu w ciągu 14 dni wydaje postanowienie o przyjęciu zawiadomienia. Projekt nie może zostać wniesiony później niż 3 miesiące od daty postanowienia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu Komitetu. (jest to okres na zebranie wymaganych 100 000 podpisów).

Po sprawdzeniu czy liczba prawidłowo złożonych podpisów jest równa lub większa niż 100 000 Marszałek Sejmu nadaje bieg projektowi ustawy.

Pierwsze czytanie obywatelskiego projektu ustawy przeprowadza się w terminie 3 miesięcy od daty wniesienia projektu ustawy do Marszałka Sejmu.

Projekt ustawy prezentuje przedstawiciel lub osoba uprawniona do jego zastępstwa, przedstawiciel ma prawo brać udział w pracach Parlamentu nad projektem ustawy.

Inicjatywa ustawodawcza przysługuje również grupie co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu. Tryb postępowania w tej sprawie określa ustawa.

Art. 118 ust. 2